

ANAYASA MAHKEMESİ KARARI

Anayasa Mahkemesi Başkanlığından:

**BİRİNCİ BÖLÜM
KARAR****ANWAR MOHAMMED TAREEF ZAID BAŞVURUSU**

Başvuru Numarası : 2016/78974
Karar Tarihi : 3/7/2019

Başkan : Hasan Tahsin GÖKCAN
Üyeler : Serdar ÖZGÜLDÜR
Hicabi DURSUN
Kadir ÖZKAYA
Yusuf Şevki HAKYEMEZ

Raportör : Özgür DUMAN
Başvurucu : Anwar Mohammed Tareef ZAID
Vekili : Av. Zekeriya ÇETİN

I. BAŞVURUNUN KONUSU

1. Başvuru yurt dışına döviz çıkarmaya teşebbüs kabahatinden ötürü verilen idari para cezasının iptaline rağmen peşin olarak ödenen tutarın faizinin ve kur kaybının ödenmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiasına ilişkindir.

II. BAŞVURU SÜRECİ

2. Başvuru 7/12/2016 tarihinde yapılmıştır.
3. Başvuru, başvuru formu ve eklerinin idari yönden yapılan ön incelemesinden sonra Komisyona sunulmuştur.
4. Komisyonca başvurunun kabul edilebilirlik incelemesinin Bölüm tarafından yapılmasına karar verilmiştir.
5. 2017/15925 numaralı bireysel başvuru dosyasının konu yönünden hukuki irtibat nedeniyle 2016/78974 numaralı bireysel başvuru dosyası ile birleştirilmesine, incelemenin 2016/78974 numaralı bireysel başvuru dosyası üzerinden yürütülmesine ve diğer başvuru dosyasının kapatılmasına karar verilmiştir.
6. Bölüm Başkanı tarafından başvurunun kabul edilebilirlik ve esas incelemesinin birlikte yapılmasına karar verilmiştir.
7. Başvuru belgelerinin bir örneği bilgi için Adalet Bakanlığına (Bakanlık) gönderilmiştir. Bakanlık, görüş bildirmemiştir.

III. OLAY VE OLGULAR

8. Başvuru formu ve eklerinde ifade edildiği şekliyle olaylar özetle şöyledir:
9. Başvurucu, Libya uyruklu olup Libya'nın Bingazi şehrinde ikamet etmektedir.

A. İdari Para Cezası Süreci

10. Başvurucu 31/3/2012 tarihinde Bingazi'den İstanbul aktarmalı olarak Ürdün'ün Amman şehrine gitmek üzere yola çıkmış ancak uçağın İstanbul'a gecikmeli olarak gelmesi üzerine Amman'a gidecek uçağa yetişemeyince 1/4/2012 tarihli -saat 14.25- uçağa bilet almıştır. Havaalanı kontrol noktasında yapılan arama neticesinde başvurusunun çantasında 2.549.500 Amerikan doları nakit para bulunmuş ve bu paraya kolluk görevlilerince el konulmuştur.

11. Bakırköy Cumhuriyet Başsavcılığı 13/4/2012 tarihinde, başvurucuya yurt dışına bildirimiz döviz çıkarmaya teşebbüs kabahatinden dolayı 2.270.074 TL tutarında idari para cezası verilmesine karar vermiştir. Kararda idari para cezasının kanun yoluna başvurulmadan on beş gün içinde ödenmesi hâlinde 1.702.556 TL olarak ödenebileceği belirtilmiştir.

12. Başvurucu 2/5/2012 tarihinde Bakırköy Mal Müdürlüğü veznesine 1.702.556 TL tutarında ödeme yapmıştır.

13. Başvurusunun 4/5/2012 tarihinde idari para cezasına yaptığı itiraz Bakırköy 8. Sulh Ceza Mahkemesince 7/6/2012 tarihinde kabul edilmiştir. Mahkeme başvurusunun İstanbul aktarmalı olarak Amman'a gitmek üzere seyahate çıktığına vurgu yapmıştır. Mahkemeye göre başvurusunun Libya'dan yanında getirdiği döviz cinsi parayı ülkeye sokma amacı bulunmadığı gibi paranın ülkeden yurt dışına çıkarılması da söz konusu değildir. Mahkeme bu sebeple isnat edilen kabahatin kanunda öngörülen unsurlarının oluşmadığı sonucuna varmıştır.

14. Ancak Başsavcılığın itirazı üzerine Bakırköy 16. Asliye Ceza Mahkemesi itiraza konu kararı kaldırmıştır. Kararın gerekçesinde, hangi sebeple olursa olsun Türkiye'ye giriş yaptığı sırada başvurusunun çantasında bulunan parayı yetkili makamlara bildirmemesinin yurt dışına bildirimiz döviz çıkarmaya teşebbüs kabahatini oluşturduğu belirtilmiştir.

15. Başvurucu kanun yararına bozma talebinde bulunmuş, Yargıtay 7. Ceza Dairesi 9/10/2013 tarihinde Asliye Ceza Mahkemesinin kararının bozulmasına karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, kabahatinin Libya'dan getirdiği döviz cinsi parayı ülkeye sokmak amacıyla hareket etmediği gibi yurt içindeki dövizin ülke dışına çıkarılmasının da amaçlanmadığı vurgulanmıştır. Buna göre itirazın reddi yerine kabulüne karar verilmesinde isabet görülmediği açıklanmıştır.

16. Bozma kararına uyan Asliye Ceza Mahkemesi 22/1/2014 tarihinde Cumhuriyet Başsavcılığının itirazın reddi ile itiraza konu idari yaptırımın kaldırılmasına karar vermiştir. Kararın bu şekilde kesinleşmesi üzerine 27/1/2014 tarihinde başvurusunun ödediği para kendisine iade edilmiştir.

B. Maliye Bakanlığı Aleyhine Açılan İdari Dava Süreci

17. Başvurucu iade edilen paranın kanuni faizi ile dövizin uğradığı değer kaybının ödenmesi talebiyle 10/2/2014 tarihinde Maliye Bakanlığına başvurmuştur. Maliye Bakanlığı 8/4/2014 tarihli bir yazı ile talebin uygun görülmediğini başvurucuya bildirmiştir.

18. Başvurucu 3/6/2014 tarihinde Ankara 12. İdare Mahkemesinde (E.2014/1046) Maliye Bakanlığı aleyhine iptal davası açmıştır.

19. Mahkeme 22/4/2014 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, kanunda idari para cezalarının kesinleşmeden icra yoluyla tahsil edileceğine ilişkin veya peşin ödeme indiriminden yararlanılarak ödenen idari para cezasının iadesi hâlinde kanuni faiz ve kur farkı ödeneceğine ilişkin bir düzenlemenin yer almadığına vurgu yapılmıştır. Mahkeme idari para cezasının ancak kesinleşmesi hâlinde tahsil edilebilir duruma geleceğine dikkati çekmiştir. Mahkeme başvurucunun ise cebri icra tehdidi altında olmaksızın peşin ödeme indiriminden yararlanmak amacıyla ve rızaen kanun yoluna başvurmadan önce idari para cezası tutarının dörtte üçüne tekabül eden miktarı ödediğini belirtmiştir. Mahkemeye göre konuyla ilgili olarak davalı idareye yüklenebilecek bir hizmet kusuru bulunmadığından tazminat isteminin reddine ilişkin işlemden hukuka aykırılık bulunmamaktadır.

20. Başvurucu istinaf talebinde bulunmuş, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 8. İdari Dava Dairesi 7/10/2016 tarihinde ilk derece mahkemesinin hükmünü onamıştır. Kararın gerekçesinde, başvurucunun talebine konu ödemenin bir yargılama sürecine bağlı olarak gerçekteştiği belirtilerek bu kaybı karşılama yükümlülüğünün davalı idareye ait olduğu sonucuna varılmasının hukuken mümkün olmadığı açıklanmıştır.

21. Nihai karar başvurucu vekiline 22/11/2016 tarihinde tebliğ edilmiştir.

22. Başvurucu 7/12/2016 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

C. Adalet Bakanlığı Aleyhine Açılan İdari Dava Süreci

23. Başvurucu ayrıca haksız yere idari para cezasına hükmedilmesi nedeniyle uğradığı zararlarının tazmini için Bakanlığa başvurmuştur. Bakanlık 17/2/2014 tarihli bir yazı ile talebi reddetmiştir.

24. Başvurucu 3/6/2014 tarihinde Ankara 12. İdare Mahkemesinde (E.2014/1047) Bakanlık aleyhine iptal davası açmıştır.

25. Mahkeme 5/10/2015 tarihinde davanın reddine karar vermiştir. Kararın gerekçesinde, makul sürede yargılanma hakkının adil yargılanma hakkının en önemli ilkelerinden birini oluşturduğu belirtilerek yargılamanın uzun sürmesi hâlinde devlete bir kusur atfedilebileceği vurgulanmıştır. Mahkeme bununla birlikte olayda yaşanan hukuki prosedürün usulüne uygun şekilde ve makul bir sürede tamamlanarak başvurucunun mağduriyetinin giderildiğini belirtmiştir. Bu sebeple maddi ve manevi zararının ortaya çıkmasında idarenin hizmet kusurunun bulunmadığı kabul ederek tazminat istemlerinin reddi gerektiği sonucuna varmıştır.

26. Başvurucu istinaf talebinde bulunmuş, Ankara Bölge İdare Mahkemesi 4. Kurulu 27/4/2016 tarihinde usule ve kanuna uygun bulunduğu ilk derece mahkemesinin hükmünü onamıştır. Başvurucunun karar düzeltme talebi de 1/12/2016 tarihinde reddedilmiştir.

27. Nihai karar başvurucu vekiline 10/1/2017 tarihinde tebliğ edilmekle birlikte başvuru formunda 3/1/2017 tarihinde karardan haberdar olunduğu bildirilmiştir.

28. Başvurucu 9/1/2017 tarihinde bireysel başvuruda bulunmuştur.

IV. İLGİLİ HUKUK

A. Ulusal Hukuk

29. 20/2/1930 tarihli ve 1567 sayılı Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanun'un 1. maddesi şöyledir:

"Kambiyo, nuket, esham ve tahvilat alım ve satımının ve bunlar ile kıymetli madenler ve kıymetli taşlarla bunlardan mamul veya bunları muhtevi her nevi eşya ve kıymetlerin ve ticari senetlerle tediyeyi temine yarıyan her türlü vasıta ve vesikaların memleketten ihracı veya memlekete ithalinin tanzim ve tahdidine ve Türk parasının kıymetinin korunması zımında kararlar ittihazına Bakanlar Kurulu salahiyetlidir."

30. 1567 sayılı Kanun'un 3. maddesinin ikinci ve yedinci fıkraları şöyledir:

...

Füil, 1 inci maddede yazılı kıymetlerin izinsiz olarak yurttan çıkarılması veya yurda sokulması mahiyetinde ise 21/3/2007 tarihli ve 5607 sayılı Kaçakçılıkla Mücadele Kanunu hükümlerine göre suç veya kabahat oluşturmadığı takdirde kişi; eşya ve kıymetlerin rayiç bedeli kadar, teşebbüs halinde bu bedelin yarısı kadar idarî para cezası ile cezalandırılır.

...

Kabahatin konusunu yabancı para oluşturması halinde, idarî para cezasının hesaplanmasında füilin işlendiği tarih itibarıyla Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankasının bu paraya ilişkin 'döviz satış kuru' esas alınır.

..."

31. 11/8/1989 tarihli ve 20249 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulunun *Türk Parasının Kıymeti Koruma Hakkında 7/8/1989 tarihli ve 32 sayılı kararının* 4. maddesinin ilgili kısmının ilk hâli şöyledir:

"d) Türkiye'de yerleşik kişiler yurt dışına çıkışlarında, beraberlerinde 3.000 ABD Doları veya eşitine kadar döviz çıkarabilirler. Bu miktarın üzerinde döviz çıkarılabilmesi, ancak kendilerine bankalarca döviz verildiğinin tevsiki kaydıyla mümkündür. Dışarıda yerleşik kişiler ile Türkiye'de yerleşik sayılmakla birlikte yurt dışında çalışan Türk uyruklu kişiler, yurda girişlerinde beyan etmiş olmak kaydıyla, 3.000 ABD Doları veya eşitini aşan miktarlardaki dövizlerini beraberlerinde yurt dışına serbestçe çıkarabilirler."

32. 20/6/1991 tarihli ve 20907 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulunun 12/6/1991 tarihli ve 91/1935 sayılı Kararı ile 32 sayılı kararının ilgili kısmı şu şekilde değiştirilmiştir:

"f) Yolcular 5.000 ABD Doları veya eşitine kadar efektifi beraberlerinde yurtdışına çıkarabilirler.

Dışarıda yerleşik kişiler ile Türkiye'de yerleşik sayılmakla birlikte yurtdışında çalışan Türk uyruklu kişiler, yurda girişlerinde beyan etmiş olmak, Türkiye'de yerleşik kişiler ise görünmeyen işlemler çerçevesinde bankalar ve özel finans kurumlarından döviz satın aldıklarını tevsik etmek kaydıyla 5.000 ABD Doları veya eşitini aşan miktarlardaki efektifi beraberlerinde yurtdışına serbestçe, çıkarabilirler."

33. 11/6/2015 tarihli ve 29383 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Bakanlar Kurulunun 14/4/2015 tarihli ve 2015/7603 sayılı kararı ile 32 sayılı kararın ilgili kısmı şu şekilde değiştirilmiştir:

"f) 10.000 Avro veya eşitini aşan efektifin yurt dışına çıkarılması Bakanlıkça belirlenecek esaslar dahilinde yapılır."

34. Hazine Müsteşarlığının Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 sayılı karara ilişkin 2008/32-34 sayılı Tebliğ'in 4. maddesine 30/12/2015 tarihli ve 29578 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan tebliğ ile şu fıkralar eklenmiştir:

"(2) Yolcu beraberli yapılan 10.000 Avro veya eşitini aşan döviz çıkışlarında gümrük idarelerine Gümrük ve Ticaret Bakanlığı tarafından yayımlanan nakit beyan formu ile beyanda bulunulur.

(3) Yolcu beraberli yapılan 10.000 Avro veya eşitini aşan döviz çıkışlarında beyanda bulunulmaması veya yanlış ya da yanıltıcı beyanda bulunulduğunun tespiti halinde söz konusu değerler gümrük idaresince muhafaza altına alınır ve durum şüpheli kabul edilerek Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığına bildirilir. Ayrıca, gümrük idarelerince Türk Parasının Kıymetini Koruma Hakkında Kanununun 3 üncü maddesinin birinci fıkrası uyarınca işlem yapılabilmesini teminen Cumhuriyet Savcılıklarına bildirimde bulunulur."

B. Uluslararası Hukuk

35. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne (Sözleşme) ek 1 No.lu Protokol'ün "*Mülkiyetin korunması*" kenar başlıklı 1. maddesi şöyledir:

"Her gerçek ve tüzel kişinin mal ve mülk dokunulmazlığına saygı gösterilmesini isteme hakkı vardır. Bir kimse, ancak kamu yararı sebebiyle ve yasadaki öngörülen koşullara ve uluslararası hukukun genel ilkelerine uygun olarak mal ve mülkünden yoksun bırakılabilir.

Yukarıdaki hükümler, devletlerin, mülkiyetin kamu yararına uygun olarak kullanılmasını düzenlemek veya vergilerin ya da başka katkıların veya para cezalarının ödenmesini sağlamak için gerekli gördükleri yasaları uygulama konusunda sahip oldukları hakka hâle getirmez."

36. Para alacaklarının değer kaybına uğratılarak ödenmesi nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği iddiaları ile ilgili Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi kararları için bkz.

ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti. [GK], B. No: 2014/2267, 21/12/2017, §§ 39-43; Ferda Yeşiltepe [GK], B. No: 2014/7621, 25/7/2017, §§ 25-31; Vildan Utku Atalay, B. No: 2015/4812, 7/2/2019, §§ 25-28.

V. İNCELEME VE GEREKÇE

37. Mahkemenin 3/7/2019 tarihinde yapmış olduğu toplantıda başvuru incelenip gereği düşünüldü:

A. Makul Sürede Yargılanma Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

38. Başvurucu, makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

39. Açıkça dayanaktan yoksun olmadığı ve kabul edilemezliğine karar verilmesini gerektirecek başka bir neden de bulunmadığı anlaşılan makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın kabul edilebilir olduğuna karar verilmesi gerekir.

40. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyumsuzluklara ilişkin idari yargılamanın süresi tespit edilirken sürenin başlangıç tarihi olarak davanın ikame edildiği tarih; sürenin sona erdiği tarih olarak -çoğu zaman icra aşamasını da kapsayacak şekilde- yargılamanın sona erdiği, yargılaması devam eden davalar yönünden ise Anayasa Mahkemesinin makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin şikâyetle ilgili kararını verdiği tarih esas alınır (*Selahattin Akyl*, B. No: 2012/1198, 7/11/2013, §§ 45, 47).

41. Medeni hak ve yükümlülüklerle ilgili uyumsuzluklara ilişkin idari yargılama süresinin makul olup olmadığı değerlendirilirken yargılamanın karmaşıklığı ve kaç dereceli olduğu, tarafların ve ilgili makamların yargılama sürecindeki tutumu ve başvurunun yargılamanın süratle sonuçlandırılmasındaki menfaatinin niteliği gibi hususlar dikkate alınır (*Selahattin Akyl*, § 41).

42. Anılan ilkeler ve Anayasa Mahkemesinin benzer başvurularda verdiği kararlar dikkate alındığında somut olayda başvuruya konu iki dava yönünden yaklaşık 2 yıl 4 aylık ve 2 yıl 6 aylık yargılama sürelerinin makul olduğu sonucuna varmak gerekir. Bu sebeple makul sürede yargılanma hakkının ihlal edilmediği açıktır.

43. Açıklanan gerekçeyle makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddia yönünden başvurunun diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

B. Mülkiyet Hakkının İhlal Edildiğine İlişkin İddia

1. Başvurucunun İddiaları

44. Başvurucu haksız yere ödemek durumunda kaldığı paranın -sonradan geri almış olsa da- değer kaybına uğradığını ancak kendisine kanuni faiz veya döviz kaybı değerinin ödenmediğini belirtmiştir. Başvurucu bu parayı ödemesi sonrası ticaret hayatının sekteye

uğradığından yakınmıştır. Başvurucu sonuç olarak mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

45. Anayasa'nın "Mülkiyet hakkı" kenar başlıklı 35. maddesi şöyledir:

"Herkes, mülkiyet ve miras haklarına sahiptir.

Bu haklar, ancak kamu yararı amacıyla, kanunla sınırlanabilir.

Mülkiyet hakkının kullanılması toplum yararına aykırı olamaz."

46. Anayasa Mahkemesi, olayların başvurucu tarafından yapılan hukuki nitelendirmesi ile bağlı olmayıp olay ve olguların hukuki tavsifini kendisi takdir eder (*Tahir Canan*, B. No: 2012/969, 18/9/2013, § 16). Somut olayda başvurucu, adil yargılanma hakkının da ihlal edildiğini ileri sürmüş ise de başvurusunun alacağına değer kaybına uğratılarak ödendiği yönündeki bütün şikâyetlerinin esas itibarıyla ilgili olduğu mülkiyet hakkının ihlali iddiası kapsamında incelenmesi uygun görülmüştür.

47. Başvurucu yurt dışına izinsiz döviz çıkarmaya teşebbüs kabahatini işlediği gerekçesiyle 2/5/2012 tarihinde Bakırköy Mal Müdürlüğü veznesine 1.702.556 TL tutarında ödeme yapmıştır. Ancak başvurucu idari yaptırıma itiraz etmiş, itirazı reddedilince kanun yararına bozma yoluna gitmiştir. Yargıtay 7. Ceza Dairesince 9/10/2013 tarihinde idari yaptırımın kanuna uygun olmadığı gerekçesiyle Asliye Ceza Mahkemesinin hükmü bozulmuş, bozma kararına uyan Mahkeme 22/1/2014 tarihinde idari yaptırım kararını kaldırmıştır. Dolayısıyla başvurusunun mal varlığına dahil olan bu paranın kendisinden idari yaptırım olarak haksız yere tahsil edildiği kesinleşmiş yargı kararıyla sabit olduğuna göre söz konusu para alacağına başvurucu yönünden Anayasa'nın 35. maddesi anlamında mülkiyet hakkı kapsamında *mülk* teşkil ettiği kuşkusuzdur.

48. Başvuruya konu olayda uygulanacak ilkeler Anayasa Mahkemesinin *Ferda Yeşiltepe* (aynı kararda bkz. §§ 45-76) ile *Vildan Utku Atalay* (B. No: 2015/4812, 7/2/2019, §§ 34-42) kararlarında belirtilmiştir. Anayasa Mahkemesi daha önce değer kaybına ilişkin şikâyetleri *mülkiyetten barışçıl yararlanmaya* ilişkin birinci kural çerçevesinde incelemiştir (*Ferda Yeşiltepe*, § 51; *ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.*, § 57). Somut olayda da farklı bir durum söz konusu olmadığından müdahale, belirtilen genel ilke çerçevesinde incelenmiştir.

49. Anayasa Mahkemesi kamu kurum ve kuruluşlarından olan çeşitli para alacaklarının değer kaybına uğratılarak ödenmesine ilişkin şikâyetleri daha önce incelemiştir. Buna göre kamu makamlarının para borçlarını makul olmayan bir gecikme ile ödedikleri durumlarda para alacağına meydana gelen değer aşınmalarının başvurusular üzerinde şahsi olarak aşırı bir yük oluşturması hâlinde müdahale ölçülü olmadığından mülkiyet hakkının ihlaline karar vermiştir (kamulaştırma bedeli yönünden bkz. *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, B. No: 2013/817, 19/12/2013; *Ali Şimşek ve diğerleri*, B. No: 2014/2073, 6/7/2017; bir sosyal güvenlik ödemesi yönünden bkz. *Ferda Yeşiltepe*; ihale alacağı yönünden bkz. *ANO İnşaat ve Ticaret Ltd. Şti.*; vergi iadesi alacağı yönünden bkz. *Akel Gıda San. ve Tic. A.Ş.*, B. No: 2013/28, 25/2/2015; deprem nedeniyle tazminat yönünden bkz. *Abdulhalim Bozboğa*, B. No: 2013/6880, 23/3/2016; açığa alınan memurun maaş farklarının iadesi yönünden bkz. *Vildan Utku Atalay*).

50. Somut olayda idari yaptırım kararının hukuka uygun olmadığı gerekçesiyle iptali üzerine daha önce ödediği parayı geri alan başvuru, bu paradan yararlanmadığı süre için kanuni faiz ve döviz kaybı ödenmesi talebiyle ilgili bakanlıklara başvurmuş ancak bu talepleri reddedilince açtığı dava da derece mahkemelerince reddedilmiştir. İlk derece mahkemesi başvuruçunun cebri icra tehdidi altında olmadan bu parayı ödemiş olduğuna vurgu yapmış ve ayrıca kanunda faiz alacağı ödenebileceğine dair bir düzenleme olmadığını belirtmiştir. Başvuruçunun istinaf talebi üzerine Bölge İdare Mahkemesi ise idari para cezasının yargısal bir süreçte ödendiğine dikkati çekerek idarenin sorumluluğunun olmadığı gerekçesine dayanmıştır (bkz. §§ 20, 21).

51. Anayasa Mahkemesinin bireysel başvuru kapsamında -kural olarak- faiz işletilip işletilmemesi, faiz oranları veya faizin işletilme tarihleri ya da dönemleriyle ilgili hukuk kurallarını yorumlama görevi bulunmamaktadır. Bu görev esas itibarıyla derece mahkemelerine düşmektedir. Bununla birlikte Anayasa Mahkemesi derece mahkemelerinin söz konusu hukuk kurallarının yorumunun mülkiyet hakkı bağlamında sonuçlarını incelemek durumundadır.

52. Ödenen tutarların enflasyonun etkilerinden arındırılarak güncelleştirilmesi yani alacağına hak kazanıldığı tarih ile ödeme tarihi arasında geçen süredeki hissedilir değer kaybını telafi edecek biçimde faiz uygulanması, mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağın enflasyon karşısında değer kaybetmesini önleyebilecek bir araçtır (benzer yöndeki değerlendirmeler için bkz. *Mehmet Akdoğan ve diğerleri*, § 42).

53. Faiz ekonomik açıdan *paranın fiyatı*dır. Herhangi bir kimse kendisine ait olmayan bir parayı -hangi isim altında olursa olsun- belli bir süre kullandığında paranın asıl sahibine *faiz* ödemek zorundadır. Çünkü paranın likidite özelliği onun her an, her türlü üretim faktörünü, mal ve hizmeti satın alabilmesine olanak verir. Daha açık bir deyişle parayı nakit olarak elinde bulunduran kimse *bugünkü* ihtiyaçlarını karşılayabildiği gibi piyasanın *yarına dönük* olanaklarından da yararlanabilir. Elindeki parayı başkasına veren veya kendine belli tarihte ödenmesi gereken bir miktar para olduğu hâlde bu parası ödenmeyen kimse ise bu imkânlardan yararlanamaz. Bu nedenle parayı kullanan kimsenin parayı kullanmaktan vazgeçen kimseye bu kaybını ödemesi gerekir. İşte faizi doğuran temel neden budur (AYM, E.1988/7, K.1988/27, 27/9/1988).

54. Bu temel neden, paranın değerini sürekli olarak kaybettiği enflasyon dönemlerinde ayrı bir önem kazanır. Dönem başında kullanmaktan vazgeçilen ya da hak edildiği hâlde alınamayan bir miktar paranın satınalma gücü, dönem sonunda enflasyon oranında azalmış olacaktır. Bu durumda dönem sonunda paranın asıl sahibine ödenmesi gereken faiz, sadece belli bir dönem için yapılan fedakârlığın karşılığından ibaret olmayacak; aynı zamanda söz konusu dönemde paranın satın alma gücündeki kaybı da karşılayacak miktarda olacaktır. Teknik deyişle hem para sahibinin tasarrufla bulunmasının bedeli ödenecek hem de paranın satın alma gücü korunacaktır (AYM, E.1988/7, K.1988/27, 27/9/1988).

55. Somut olayda başvuruçuya verilen idari para cezasının hukuka aykırı olduğu ve dolayısıyla kendisinden haksız yere para cezası tahsil edilmiş olduğu derece mahkemelerince açık bir biçimde saptanmıştır. Başvuruçunun bu parayı 2/5/2012 tarihinde Mal Müdürlüğü veznesine ödemiş olup başvurduğu yargı süreci sonunda 27/1/2014 tarihinde para kendisine iade edilebilmiştir. Buna göre başvuruçunun yaklaşık 1 yıl 9 ay boyunca alacağından yoksun

kaldığı, diğer bir deyişle sonradan haksız çıktığı tespit edilen bir idari yaptırım işlemi sonucu başvurucudan tahsil edilen söz konusu para alacağının yaklaşık 1 yıl 9 ay sonra başvurucuya iade edilebildiği dikkate alınmalıdır.

56. Başvurucunun kanunun tanıdığı bir imkândan yararlanarak idari para cezasının dörtte üçünü ödemiş olması kendisinden haksız yere tahsil edilen bu paradan yoksun kaldığı dönem için faiz ödenmemesini haklı göstermez. Ayrıca bu süreçte başvurucunun döviz cinsindeki parasına el konulmuş olduğu da gözetilmelidir. Parasına el konulan başvuru kanunda belirtilen ödeme yöntemlerinden lehine olanı tercih ederek idari para cezasının dörtte üçünü ödemiştir. Diğer taraftan bu paraya el konularak kabahat sürecinin başlatılmasına yol açanın idari makamlar olduğu, üstelik her durumda söz konusu paranın Mal Müdürlüğü veznesine yatırılmakla başvurucunun yoksun kaldığı dönem boyunca idarenin uhdesinde tutulduğu anlaşılmaktadır.

57. Başvurucunun bu parayı döviz olarak ödemediği dikkate alındığında kur kaybının karşılanması yönündeki talebinin reddi makul olmakla birlikte derece mahkemelerinin söz konusu yorumları sonucu faiz ödenmemesiyle başvurucunun mülkiyet hakkı kapsamındaki alacağının enflasyon karşısında değer kaybına uğratıldığı anlaşılmaktadır. Üstelik kamu makamları ancak kanun yararına bozma sonrası yapılan ödemedeki gecikmenin makul bir gerekçesini de ortaya koyamamışlardır.

58. Sonuç olarak başvurucunun alacağına hak kazandığı tarihten ödemenin yapıldığı tarihe kadar geçen süre yönünden faiz ödenmemesi suretiyle mülkiyet hakkı kapsamında değerlendirilen söz konusu alacağın değer kaybına uğratılarak ödendiği anlaşılmaktadır. Bu durumda müdahaleyle başvurucuya şahsi olarak aşırı ve olağan dışı bir külfet yüklediğinden söz konusu müdahalenin kamunun yararı ile başvurucunun mülkiyet hakkının korunması arasında kurulması gereken adil dengeyi başvuru aleyhine bozduğu sonucuna varılmıştır.

59. Açıklanan gerekçelerle Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının ihlal edildiğine karar verilmesi gerekir.

C. Diğer İhlal İddiaları

1. Başvurucunun İddiaları ve Bakanlık Görüşü

60. Başvurucu haksız yere idari para cezası verilmesi sonucu uğradığı zararların giderilmesi talebinin reddedilmesi nedeniyle mülkiyet ve adil yargılanma haklarının ihlal edildiğini ileri sürmüştür.

2. Değerlendirme

61. Anayasa Mahkemesine başvuru konusu olaylarla ilgili delilleri sunmak suretiyle olaylar hakkındaki iddialarını kanıtlamak ve dayanılan Anayasa hükmünün kendilerine göre ihlal edildiğine dair açıklamalarda bulunarak hukuki iddialarını ortaya koymak başvurucuya düşer. Başvurucunun kamu gücünün işlem, eylem ya da ihmali nedeniyle ihlal edildiğini ileri sürdüğü hak ve özgürlük ile dayanılan Anayasa hükümlerini, ihlal gerekçelerini, dayanılan deliller ile ihlale neden olduğu ileri sürülen işlem veya kararların neler olduğunu başvuru dilekçesinde belirtmesi şarttır. Başvuru dilekçesinde kamu gücünün ihlale neden olduğu iddia edilen işlem, eylem ya da ihmeline dair olayların tarih sırasına göre özeti yapılmalı; bireysel

başvuru kapsamındaki hak ve özgürlüklerden hangisinin hangi nedenle ihlal edildiği, buna ilişkin gerekçe ve deliller açıklanmalıdır (*Veli Özdemir*, B. No: 2013/276, 9/1/2014, §§ 19, 20).

62. Somut olayda başvurusunun idari para cezası olarak ödediği para, bu cezanın hukuka aykırı bulunması nedeniyle iade edilmiştir. Bu paranın kanuni faiziyle birlikte ödenmesi yönündeki Maliye Bakanlığına yapılan talebin reddedilmesi ise alacağın değer kaybına uğramak suretiyle başvuran yönünden aşırı bir külfete neden olduğu için Anayasa Mahkemesince ölçüsüz bulunarak mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varılmıştır (§§ 46-59). Başvurucu bunun dışında uğradığını iddia ettiği zararları ise somut bir temele dayandıramamıştır.

63. Buna göre başvuruya konu belirtilen diğer ihlal iddialarıyla ilgili deliller sunarak olaya ilişkin iddialarını kanıtlamak ve hangi Anayasa hükmünün ihlal edildiğine ilişkin açıklamalarda bulunmak suretiyle hukuki iddialarını ortaya koymak yükümlülüğü başvurucuya ait olmasına rağmen başvuru bu yükümlülüğü yerine getirmemiştir.

64. Açıklanan gerekçelerle başvurunun bu kısmının diğer kabul edilebilirlik nedenleri incelenmeksizin *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle kabul edilemez olduğuna karar verilmesi gerekir.

D. 6216 Sayılı Kanun'un 50. Maddesi Yönünden

65. 30/3/2011 tarihli ve 6216 sayılı Anayasa Mahkemesinin Kuruluşu ve Yargılama Usulleri Hakkında Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrasının ilgili kısmı ve (2) numaralı fıkrası şöyledir:

“(1) Esas inceleme sonunda, başvurusunun hakkının ihlal edildiğine ya da edilmediğine karar verilir. İhlal kararı verilmesi hâlinde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilir... ”

(2) Tespit edilen ihlal bir mahkeme kararından kaynaklanmışsa, ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere dosya ilgili mahkemeye gönderilir. Yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmayan hâllerde başvuru lehine tazminata hükmedilebilir veya genel mahkemelerde dava açılması yolu gösterilebilir. Yeniden yargılama yapmakla yükümlü mahkeme, Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında açıkladığı ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldıracak şekilde mümkünse dosya üzerinden karar verir.”

66. Bireysel başvuru kapsamında bir temel hak ve hürriyetin ihlal edildiğine karar verildiği takdirde ihlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırıldığından söz edilebilmesi için temel kural, mümkün olduğunca eski hâle getirmenin yani ihlalden önceki duruma dönülmesinin sağlanmasıdır. Bunun için ise öncelikle devam eden ihlalin durdurulması, ihlale konu kararın veya işlemin ve bunların yol açtığı sonuçların ortadan kaldırılması, varsa ihlalin sebep olduğu maddi ve manevi zararların giderilmesi, ayrıca bu bağlamda uygun görülen diğer tedbirlerin alınması gerekmektedir (*Mehmet Doğan* [GK], B. No: 2014/8875, 7/6/2018, § 55).

67. İhlalin ve sonuçlarının ortadan kaldırılması için yapılması gerekenlere hükmedilmeden önce ihlalin kaynağının belirlenmesi gerekir. Buna göre ihlal; idari eylem ve işlemler, yargısal işlemler veya yasama işlemlerinden kaynaklanabilir. İhlalin kaynağının

belirlenmesi uygun giderim yolunun belirlenebilmesi bakımından önem taşımaktadır (Mehmet Doğan, § 57).

68. İhlalin idari eylem ve işlem den kaynaklandığı durumlarda 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (1) numaralı fıkrası uyarınca Anayasa Mahkemesi her somut olayın koşullarını dikkate alarak yapılması gerekenlere hükmeder. İdari eylem ve işleme karşı başvurulacak kanun yolları varsa ve bu yollar tüketildikten sonra yapılan bireysel başvurunun incelenmesi sonucu ihlal tespiti yapılmışsa yeniden yargılama yoluyla ilgili mahkemenin tespit edilen ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırma imkânının bulunduğu durumlarda kararın bir örneğinin ihlali ve sonuçlarını ortadan kaldırmak için yeniden yargılama yapmak üzere ilgili mahkemeye gönderilmesine hükmedilebilir (Yeter Deri Tekstil Sanayi ve Ticaret A.Ş., B. No: 2015/8867, 21/2/2019, § 89).

69. Buna göre Anayasa Mahkemesince ihlal in tespit edildiği hâllerde yargılamanın yenilenmesinin gerekliliği hususundaki takdir derece mahkemelerine değil ihlal in varlığını tespit eden Anayasa Mahkemesine bırakılmıştır. Derece mahkemeleri ise Anayasa Mahkemesinin ihlal kararında belirttiği doğrultuda ihlal in sonuçlarını gidermek üzere gereken işlemleri yapmakla yükümlüdür (Mehmet Doğan, § 59).

70. Başvurucu, ihlallerin tespiti ile sonuçlarının giderilmesi taleplerinde bulunmuştur.

71. Anayasa Mahkemesi idari para cezasının hukuka aykırı olduğunun tespit edilerek ödenen paranın iade edilmesine rağmen idare tarafından faiz ödenmemesi suretiyle alacağın değer kaybına uğratılması nedeniyle mülkiyet hakkının ihlal edildiği sonucuna varmıştır. Dolayısıyla somut başvuruda ihlal in idari bir işlem den kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Ancak somut olayda bu idari işlem nedeniyle uğranılan zararların giderimi için hukuki bir yol mevcut olup derece mahkemelerinin başvurusunun tazminat talebini reddetmesi nedeniyle ihlal in sonuçları giderilememiştir.

72. Bu durumda mülkiyet hakkının ihlal inin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmasında hukuki yarar bulunmaktadır. Buna göre yapılacak yeniden yargılama ise 6216 sayılı Kanun'un 50. maddesinin (2) numaralı fıkrasına göre ihlal in ve sonuçlarının ortadan kaldırılmasına yöneliktir. Bu kapsamda derece mahkemelerince yapılması gereken iş, öncelikle ihlale yol açan mahkeme kararının ortadan kaldırılması ve nihayet ihlal sonucuna uygun yeni bir karar verilmesinden ibarettir. Bu sebeple kararın bir örneğinin yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine gönderilmesine karar verilmesi gerekir.

73. Dosyadaki belgelerden tespit edilen 239,50 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.714,50 TL yargılama giderinin başvuru cuya ödenmesine, diğer yargılama giderlerinin başvuru üzerinde bırakılmasına karar verilmesi gerekir.

VI. HÜKÜM

Açıklanan gerekçelerle;

A. 1. Makul sürede yargılanma hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın *başvuru yollarının tüketilmemesi* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

2. Mülkiyet hakkının ihlal edildiğine ilişkin iddianın KABUL EDİLEBİLİR OLDUĞUNA,

3. Diğer ihlal iddialarının *açıkça dayanaktan yoksun olması* nedeniyle KABUL EDİLEMEZ OLDUĞUNA,

B. Anayasa'nın 35. maddesinde güvence altına alınan mülkiyet hakkının İHLAL EDİLDİĞİNE,

C. Kararın bir örneğinin mülkiyet hakkının ihlalinin sonuçlarının ortadan kaldırılması için yeniden yargılama yapılmak üzere Ankara 12. İdare Mahkemesine (E.2014/1046, K.2015/1308) GÖNDERİLMESİNE,

D. 239,50 TL harç ve 2.475 TL vekâlet ücretinden oluşan toplam 2.714,50 TL yargılama giderinin BAŞVURUCUYA ÖDENMESİNE, diğer yargılama giderlerinin başvuru üzerinde BIRAKILMASINA,

E. Ödemenin, kararın tebliğini takiben başvurusunun Hazine ve Maliye Bakanlığına başvuru tarihinden itibaren dört ay içinde yapılmasına, ödemede gecikme olması hâlinde bu sürenin sona erdiği tarihten ödeme tarihine kadar geçen süre için yasal FAİZ UYGULANMASINA,

F. Kararın bir örneğinin Adalet Bakanlığına GÖNDERİLMESİNE 3/7/2019 tarihinde OYBİRLİĞİYLE karar verildi.

Başkan
Hasan Tahsin GÖKCAN

Üye
Serdar ÖZGÜLDÜR

Üye
Hicabi DURSUN

Üye
Kadir ÖZKAYA

Üye
Yusuf Şevki HAKYEMEZ